

Gap-analys inför implementering av kunskapsstöd för patienter med eller med risk för svårläkt sår

INFORMATION OCH ANVISNINGAR

NPO HUD OCH KÖNSSJUKDOMAR

2023-05-23

Introduktion

Inom systemet för kunskapsstyrning har totalt fyra kunskapsstöden utvecklats för patienter som har, eller som löper risk att utveckla, ett svårläkt sår på grund av sin sjukdom. Tre av kunskapsstöden (vårdförlopp för Kritisk benischemi, Venös sjukdom i benen – varicer och venösa bensår samt Diabetes med hög risk för fotsår) fokuserar på enskilda ohälsotillstånd/sjukdomar och primärt på behandlingen av dessa. Det fjärde är vårdförloppet för Svårläkta sår, som är komplett stöd för handläggning av patienter med svårläkt sår oavsett sårets grundorsak, från sårets uppkomst och fram till sårhäkning och sekundärpreventiva åtgärder. Svårläkta sår knyter samman de fyra kunskapsstöden men också ger ledning för behandling av övriga sårtyper.

Tillsammans utgör de fyra kunskapsstöden ett viktigt stöd för prevention och behandling av sår och dess grundorsaker. Detta gap-underlag är ett stöd för samtidig implementering av de fyra kunskapsstöden. Det har utvecklats på uppdrag av det nationella programområdet för hud- och könssjukdomar av en arbetsgrupp inom NAG Svårläkta sår med god kunskap om de fyra kunskapsstöden, klinisk kunskap och erfarenhet på sårområdet, samt kompetens inom förändringsledning och gap-analys. Underlaget minskar dubbelarbete i regioner, kommuner och vårdgivare, och vi hoppas att det underlättar vid införandet och att kunskapsstöden därmed snabbare kommer patienter och vårdpersonal till nytta.

Stockholm 2023-05-23

Filippa Nyberg, ordförande Nationellt programområde för hud- och könssjukdomar

Innehåll

Introduktion	2
Om dokumentet.....	4
Begrepp och definitioner	4
Om gap-analysunderlaget	5
Metod, omfattning och avgränsningar	5
Metod och omfattning.....	5
Avgränsningar	6
Delflöden för vårdförloppen	6
Praktisk guide för genomförande av gap-analysen.....	7
Arbetsgruppens medlemmar	7
Kontakt.....	7
Om implementering.....	7
Förslag till fördjupning om implementering	8

Om dokumentet

Detta dokument innehåller information om underlaget och guide för genomförande av gap-analys för de fyra vårdförlopp som kan vara aktuella för patienter med eller med risk för svårläkt sår. De berörda vårdförloppen är:

- Kritisk benischemi (KI)
- Diabetes med hög risk för fotsår
- Venös sjukdom i benen – varicer och venösa bensår
- Svårläkta sår.

Kunskapsstöden finns på [Nationellt kliniskt kunskapsstöd](#).

Begrepp och definitioner

Ordval och begrepp i underlaget följer så långt det varit möjligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) med de uppdateringar som träder i kraft 2013-07-01, samt Socialstyrelsens termbank. Begrepp som är centrala i underlaget definieras här:

Begrepp	Definition
Gap-analys	En gap-analys beskriver gapet mellan hur vården bedrivs i nuläget och det utförande som rekommenderas.
Gap-analysunderlag	Avser excelfilen och guiden
Rutiner	I förväg bestämda arbetssätt.
Arbetsorganisation	Hur arbete och arbetsprocesser är organiserade inom och/eller mellan vårdenheter och vårdnivåer. Arbetsorganisation inkluderar även resurser.
Patientkontrakt	En gemensam överenskommelse mellan patient och vårdgivare som syftar till att säkerställa delaktighet, samordning, tillgänglighet och samverkan, med patientens perspektiv som utgångspunkt. https://skr.se/skr/halsasjukvard/utvecklingavverksamhet/naravard/patientkontrakt.28918.html
Vårdplan	Vård- och omsorgsplan som beskriver åtgärder inom hälso- och sjukvård för en enskild patient
Delflöde	Ett begränsat och sammanhängande antal åtgärder som tillsammans utgör ett led i handläggningen av en patient.
Kompetens och kunskap	De två begreppen är närliggande men har en skillnad sinsemellan. Kunskap innebär att du vet något (du vet hur bokstäver ser ut). Med kompetens menas att du kan utföra något (du kan skriva). Kunskap kan alltså lägga grunden till kompetens.
Åtgärdsblock	Avser åtgärder som beskrivs i vårdförloppens åtgärdstabeller och/eller kapitel.

Om gap-analysunderlaget

Gap-analysunderlaget ("underlaget") är ett stöd för att analysera gapet mellan nuläge och rekommendationerna i de fyra vårdförloppen. Underlaget kan användas såväl på regional, kommunal och lokal nivå, och är användbart även om gap-analys redan har påbörjats inom något av områdena. Analysen resulterar i en nettolista över åtgärder att beakta på respektive vårdnivå för att säkra att vård på området kan ske i enlighet med vårdförloppen.

Underlaget består av tre delar:

1. **Guide/Anvisningar** - Information om underlaget och guide för genomförande (detta dokument, kortversion finns i fliken Anvisningar i excelfilen, samt i en powerpoint-version)
2. **Gap-analysfrågor** - Mall för genomförande av gap-analysen. Mallens frågor kan besvaras utifrån respektive vårdnivå. (Fliken Gap-analysfrågor i excelfilen)
3. **Specifikation** – Specifikation av Sjukvårdsprodukter, utrustning och vårdinformationssystem; Kunskap och kompetens; Arbetsorganisation och samverkan; samt Arbetsätt och rutiner som behövs för att utföra respektive delflöde. I specifikationen finns hänvisningar till aktuella kapitel och åtgärder i vårdförloppen. (Fliken Specifikation i excelfilen)

Utöver ovanstående finns en mall i fliken Åtgärdslista där resultatet av gap-analysen kan formuleras uttryckt i konkreta åtgärder som grund för planering av implementering.

Metod, omfattning och avgränsningar

Metod och omfattning

Delflöden har identifierats genom att jämföra och analysera åtgärdstabellerna i de fyra vårdförloppen. Varje delflöde har källhänvisningar till åtgärder i respektive vårdförlopp som ligger till grund för specifikationen, och det anges vilken eller vilka vårdnivåer som berörs. Utformningen syftar till att möjliggöra systematisk analys av nuläget per delflöde, per vårdnivå och specialitet, regionalt och lokalt.

Vårdförloppen rör vården av patienter som har ett svårsläkt sår såväl som patienter som löper risk att drabbas av sår på grund av sin sjukdom. Där det är motiverat har specifikationen delats upp i *med* respektive *utan* sår för att lyfta fram centrala förutsättningar. Delflöden inom specialiserad vård har var sina sub-flöden (delflödena listas och beskrivs kortfattat under avsnitt Delflöden).

Gap-analysen resulterar i en nettolista över vad som kan behöva åtgärdas eller kompletteras i verksamheten avseende:

- Sjukvårdsprodukter, utrustning och vårdinformationssystem
- Kunskap och kompetens
- Arbetsorganisation och samverkan
- Arbetsätt och rutiner

Underlaget har förankrats avseende form med företrädare i regioner och verksamheter och kvalitetssäkrats avseende innehåll med representanter för berörda nationella arbetsgrupper.

Avgränsningar

Utgångspunkt för underlaget är att grundläggande utrustning, kompetens och organisation för vård och omsorg redan finns. Fokus ligger således på de förutsättningar som är centrala för vårdförloppen och/eller som inte är självklart finns i varje verksamhet.

Vård av god kvalitet för de patientgrupper som berörs av de fyra vårdförloppen bygger, utöver adekvat kompetens, i stor utsträckning på hur arbetet är organiserat inom och mellan vårdenheter och vårdnivåer. Vården behöver struktureras till stöd för det önskade utfallet, och det är troligen i detta område som de största insatserna kommer att krävas vid implementering av vårdförloppen.

Specifikationen utgör en förteckning över centrala förutsättningar att beakta i respektive delflöde för att kunna handlägga patienter som har eller som löper risk att få ett svårläkt sår, oavsett patientens grundsjukdom. Hur arbetet ska organiseras i respektive region anpassas utifrån regional och lokala förutsättningar. Det innebär att man lokalt kan behöva komplettera eller ta bort för anpassning mot lokal kontext och arbetsorganisation.

Delflöden för vårdförloppen

Lista över de delflöden som har identifierats för de fyra vårdförloppen:

1. Prevention av fotkomplikationer vid diabetes
Endast vårdförloppet Diabetes med hög risk för fotsår
2. Initial klinisk utredning/basbedömning och preliminär diagnos
 - a. *med sår*
 - b. *utan sår*
3. Dialog med patient, remissförfarande och upprättande av vårdplan
Om behandlingsalternativ och upprättande av vårdplan inklusive egenvårdsåtgärder
4. Basbehandling och vid behov upprättande av patientkontrakt
 - a. *patient med sår*
 - b. *patient utan sår*
5. Fördjupad utredning, säkerställande av diagnos, specialiserad behandling och uppföljning, i dialog med patient och vid behov upprättande av patientkontrakt
 - a. *Hos kärlkirurg vid misstänkt KI och/eller venös insufficiens med eller utan sår*
 - b. *Hos multidisciplinärt team (MDT) för diabetesrelaterat fotsår*
 - c. *Hos ortoped (vid amputation)*
 - d. *Hos hudspecialist*
6. Uppföljning i dialog med patient
 - a. *Uppföljning och optimering av behandling fram till sårsläkning*
Fortlöpande bedömning och utvärdering av basbehandlingens resultat, optimering av behandlingsstrategi och vid behov omprövning av diagnos vid utebliven läkning.
 - b. *Uppföljning efter sårsläkning med optimering av sekundärprevention*
Uppföljning med relevanta kliniska undersökningar och etablering eller optimering av egenvård och levnadsvanor.
7. Uppföljning av vårdförloppens indikatorer
Verksamhetens, kommuners och regioners kvalitetsuppföljning av vården

Praktisk guide för genomförande av gap-analysen

Läs igenom vårdförloppen och ha dem tillgängliga vid genomförandet av gap-analysen.

1. I excel-filen, gå till fliken Gap-analys. Besvara huvudfrågan för respektive delflöde för den eller de vårdnivå(er) som granskas.
2. Är svaret på huvudfrågan Delvis eller Nej, besvara underliggande utredningsfrågor för att identifiera om nödvändiga förutsättningar är på plats för att utföra arbetet i enlighet med vårdförloppen. Utredningsfrågorna har klickbara länkar till motsvarande delflöde och kolumn i specifikationen. Notera svaret på delfrågorna i fliken gap-analysfrågor.
3. Konkretisera. Specificera i kommentarsfältet i fliken Gap-analysfrågor vilka delar ur specifikationen som saknas under respektive vilken vårdnivå (Regional primärvård/kommunal primärvård/specialiserad vård).

När gap-analysen är klar formuleras gapet uttryckt i agerbara åtgärder (använd till exempel mallen i fliken Åtgärdslista) som grund för planering av implementering.

Arbetsgruppens medlemmar

Linda Jervidal, Sårsköterska, Region Jämtland Härjedalen

Marit Nääs, Samordnare kunskapsstyrning, Region Jämtland Härjedalen

Jenny Roxenius, Processledare NAG Svårläkta sår och NAG Venös sjukdom i benen. jenny@roxco.se

Kontakt

Elin Jerremalm, Processledare NPO Hud- och könssjukdomar. elin.jerremalm@regionstockholm.se

Om implementering

Implementering av nya arbetssätt som spänner över vårdgivargränser och vårdnivåer är en komplex uppgift och kräver såväl verksamhetskunskap, kompetens inom förändrings- och projektledning, tid och tålmod. Utifrån implementeringsforskning, projektmetodik och inspel från verksamheter och regioner kan följande råd skickas med som stöd för planeringen inför implementering av vårdförloppen.

- Gör en riskanalys för implementeringen som omfattar både styrkor och svagheter. Identifiera vilka svårigheter eller barriärer som finns, och ta fram förslag till strategier och åtgärder för att överbygga dem.
- Beskriv bakgrund. Hur stor är patientgruppen i vårt område, och var finns patienterna? Uppgifterna används för att dimensionera arbetets organisation, struktur och numerär.
- Genomför gap-analysen. Beskriv gapet mellan hur vården bedrivs idag och det önskade läget.
- Ta ett steg tillbaka och tänk igenom hur insatser och åtgärder bör prioriteras i tid. Områden och delflöden där resultaten är goda även om arbetet inte bedrivs exakt i enlighet med vårdförloppen, eller där gapet har låg påverkan på vårdens kvalitet lokalt och regionalt kanske kan vänta till förmån för andra, mer angelägna åtgärder.
- Gör en plan för implementeringen, med strategier och åtgärder skräddarsydda utifrån analysen av styrkor och svagheter i första punkten. Gruppera åtgärder i praktiskt

genomförbara delar (tidsmässigt, geografiskt, eller per delprocess) utifrån prioriteringarna för att kunna implementera stegvis.

- När vårdförloppen är implementerade, följ upp effekten och sätt in nya åtgärder vid behov.
- Till sist: Glöm inte att fasa ut rutiner och arbetssätt som inte längre är relevanta eller som är motstridiga i förhållande till det nya.

Förslag till fördjupning om implementering

- Handlingsplan för förändringsplanering. SKR. 2023.
<https://kunskapsstyrningvard.se/kunskapsstyrningvard/verksamhetsutveckling/verksamhetsutvecklingssystemetforkunskapsstyrning/handlingsplanochforandningsplanering.56190.html>
- A refined compilation of implementation strategies: results from the Expert Recommendations for Implementing Change (ERIC) project. BJ Powell et al. 2015
- Implementeringsboken: så inför du nytt som gör nytta. Henna Hasson, Ulrica von Thiele Schwarz. 2023. ISBN: 978-91-27461-14-7